

BYHAVERNE I VAPNAGAARD

En analyse af den sociale
netværksdannelse omkring
byhaveprojektet Bo&Gro

INDHOLD

Byhaver som motor for naboskabet	3
Konklusioner	4
Byhaverne etableres	7
Byhaver & naboskab	8
Social netværksanalyse som redskab.....	10
Læs mere	11

Kortfilmen "Byhaverne i Vapnagaard" viser nogle af de venskaber, der er opstået mellem deltagerne.

Se den [her](https://www.youtube.com/watch?v=oFRMZ_PV9Fo&feature=youtu.be): (www.youtube.com/watch?v=oFRMZ_PV9Fo&feature=youtu.be)

BYHAVER SOM MOTOR FOR NABOSKABET

“ Jeg er kommet til at føle, at jeg ligesom er flyttet hjem nu. Det har haven gjort, og så alle de mennesker, jeg har lært at kende. Jeg har fået nogle venner og sådan noget, som jeg jo slet ikke havde før. Og det er guld værd.

**HELLE LARSEN, HAVEDELTAGER
FRA FILMEN ”BYHAVERNE I VAPNAGAARD”**

I starten af 2016 etablerer byhaveprojektet Bo&Gro to nye byhaver i boligområdet Vapnagaard i Helsingør. Byhaverne skal forbedre naboskabet blandt de 3500 beboere i boligområdet og skabe flere forbindelser på tværs af de etniske grupper i boligområdet. Idéen er at samle beboerne om en fælles interesse for at dyrke jorden, se afgrøder vokse op og til sidst høste frugten af årets arbejde.

Byhaverne i Vapnagaard udspringer af en generel interesse for at anlægge køkken- og urtehaver i byområder, der de seneste år har medført utallige byhaver i nordeuropæiske og amerikanske byer. Nogle af disse byhaver er blevet anlagt med det mål at forbedre det gensidige kendskab og tilliden mellem beboerne. Her viser forskningen på området, at der på tværs af boligområder er tydelig sammenhæng mellem et godt naboskab og forekomsten af byhaver i boligområdet. Det har dog hidtil været usikkert, om det var byhaverne, der bidrog til det gode naboskab eller det nærmere var sådan, at boligområder med et godt naboskab havde øget tendens til at anlægge byhaver.

Denne hønen eller ægget-diskussion kan synes lovligt akademisk, men spørgsmålet er vigtigt, hvis man vil bruge byhaver som et redskab til at styrke naboskabet i udsatte boligområder. Spørgsmålet er groft sagt, om byhaver faktisk øger kendskabet og den gensidige tillid mellem beboerne i et boligområde, eller om der i højere grad er tale om en lukket fest for grupper af beboere, der kender hinanden i forvejen.

Det vil vi give et bud på i denne rapport, hvor vi har målt resultaterne af byhaverne i Vapnagaard. Vi har anvendt social netværksanalyse til at analysere udviklingen i kendskabet mellem de beboere, der har deltaget i arrangementer omkring byhaverne. Denne analyse gør det muligt at sætte nogle tal på virkningen af byhaver, når det kommer til at styrke og opbygge relationer mellem beboerne og på tværs af etniske grupper. Det er så vidt vides første gang denne metode anvendes i Danmark med dette formål for øje. I det følgende kan du læse om resultaterne, som uddybes i bilagsrapporten. Vi kan også anbefale dig at se kortfilmen **”Byhaverne i Vapnagaard”¹**, der viser nogle af de mennesker, som undersøgelsen handler om.

God læselyst

1. www.youtube.com/watch?v=oFRMZ_PV9Fo&feature=youtu.be

KONKLUSIONER

Vores undersøgelse bygger på en netværksanalyse blandt de i alt 266 beboere, der har deltaget i 43 organiserede havedage, der har været afholdt i de to byhaver i løbet af 2016. Vi har gennemført deltagerobservationer til mange af arrangementerne og en spørgeskemaundersøgelse blandt havernes faste brugere ved havernes opstart og igen ved efterårets komme. På den baggrund kan vi konkludere:

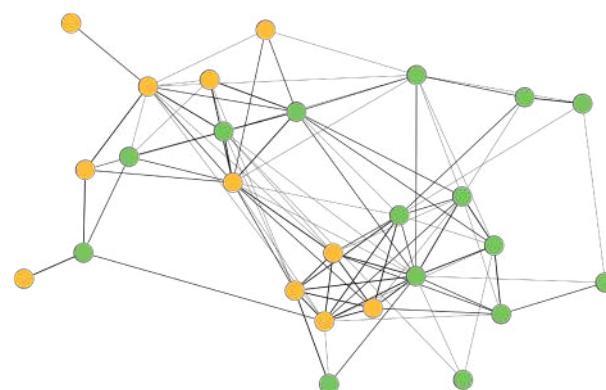
HAVERNE TILTRÆKKER EN BLANDET BEBOERGRUPPE

Haveprojektet har formået at tiltrække mange forskellige slags mennesker. Innsatsen er hverken domineret af mænd, kvinder, etniske danskere eller beboere med udenlandsk baggrund. Alle grupper er nogenlunde ligeligt repræsenteret ved aktiviteterne i haven og blandt de centrale personer i haverne. Der er således et godt grundlag for at bygge bro mellem forskellige beboergrupper.

DE TO BYHAVER I VAPNAGAARD STYRKER MARKANT DET GENSIDIGE KENDSKAB

Hvor deltagerne før ikke kendte hinanden, hilser de nu på hinanden eller stopper op og taler sammen, når de tilfældigt mødes i boligområdet. I starten af sæsonen kendte ca. 35 % af deltagerne hinanden internt i haverne. Ved slutningen af sæsonen kender ca. 90 % hinanden. Størstedelen af de relationer, der er blevet skabt, er stærke. Der er i alt skabt 118 bekendtskaber eller venskaber mellem de 26 faste deltagere.

NETVÆRK FØR BYHAVER (FASTE DELTAGERE)

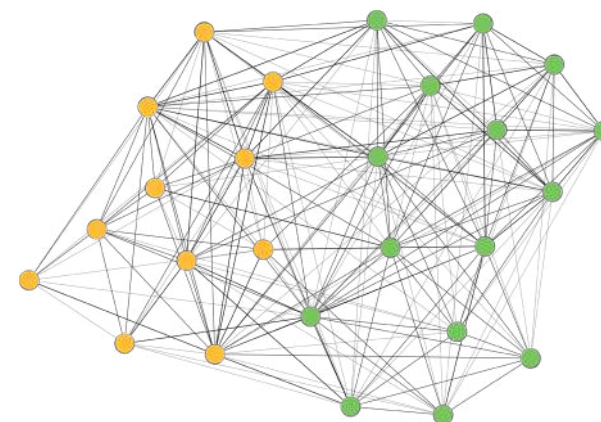
● Deltagere i Trelleborg-haven ● Deltagere i Hestens Bakke

De to netværkskort viser udviklingen i relationer mellem de 26 faste deltagere i de to haver. En streg viser en relation mellem to personer.

BYHAVERNE BYGGER BRO MELLEM ETNISKE GRUPPER

Mange af de nye relationer mellem de faste deltagere i byhaverne, går på tværs af etniske grupper. Den største udvikling af nye bekendtskaber og venskaber ses således på tværs af de etniske grupper. Halvdelen af disse nye relationer på tværs er stærke relationer, mens den anden halvdel er mere overfladiske hilse-relationer. Et flot resultat, der viser byhavernes potentiale for at overskride barrierer mellem etniske grupper i boligområder.

NETVÆRK EFTER BYHAVER (FASTE DELTAGERE)

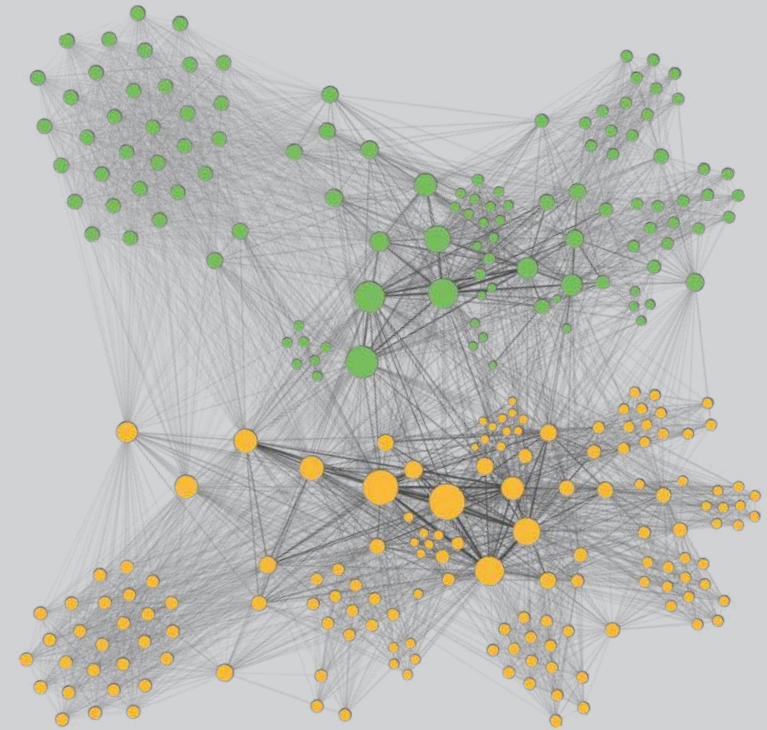

ET FÆLLES SPROG ER AFGØRENDE

Undersøgelsen viser, at der også bliver skabt bekendtskaber mellem personer, som ikke taler samme sprog. Dette skyldes det praktiske arbejde i haverne, som beboerne kan være fælles om, også uden at det kræver et fælles sprog. Ikke overraskende skabes der dog færre nye relationer mellem personer, der ikke taler samme sprog, og de relationer, der skabes, er svagere.

ALLE DELTAGERE I 43 HAVEDAGE I DE TO BYHAVER I BOLIGOMRÅDET VAPNAGAARD

- **Personer, der har deltaget i havedage i Hestens bakke-haven**
- **Personer, der har deltaget i havedage i Trelleborghaven**
- **Forbinder to personer, som har været tilstede til samme havedag.**

Prikkernes størrelse viser personernes deltagelse – jo flere havedage personen har deltaget i desto større er prikken. Tykkelsen på stregerne viser styrken af forbindelsen mellem to personer – jo tykkere en streg desto flere gange har personerne mødtes til en havedag. Personer, som har flest og tættest forbindelser, bliver på netværkskortet trukket imod hinanden som magneter, mens personer, som har ingen eller svage forbindelser bliver skubbet fra hinanden.

NETVÆRK FØR BYHAVER (FASTE DELTAGERE)

● Personer med dansk baggrund ● Personer med arabisk baggrund

De to netværkskort viser udviklingen i relationer mellem de 26 faste brugere i haverne fordelt efter etnisk baggrund.

En streg viser en relation mellem to personer.

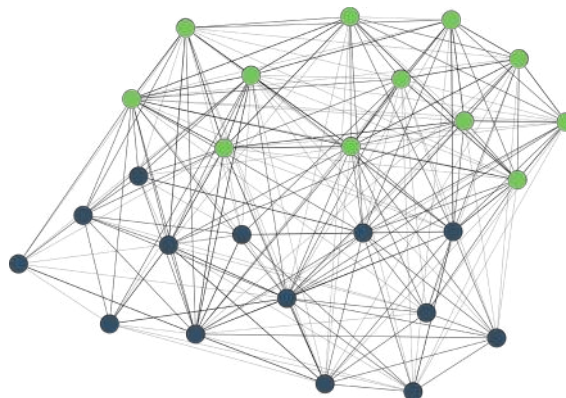
KUN FÅ FASTE BRUGERE I HAVERNE

Ovenstående markante resultater gælder 26 faste brugere i de to haver. Det er et relativt lille antal set i lyset af Vapnagaards i alt ca. 3500 beboere. Selvom i alt 266 beboere har deltaget i et eller flere af havernes arrangementer, er det ikke sandsynligt at byhaverne isoleret set ændrer væsentligt ved det samlede naboskab i Vapnagaard. Dette vil enten kræve flere faste brugere i byhaverne, eller at de suppleres med andre naboskabsfremmende indsatser.

SMÅ GRUPPER BYGGER BRO

Observationerne af de enkelte arrangementer undervejs i havesæsonen viser, at antallet af nye relationer mindskes, hvis arrangementerne bliver for store. På årets første havedage, hvor færre beboere deltager, bliver ca. 80 % af de mulige interaktioner mellem deltagerne realiseret. Til de

NETVÆRK EFTER BYHAVER (FASTE DELTAGERE)

store pizzaarrangementer i haverne, hvor en bredere skare af beboere deltager, bliver kun 20 % af de mulige interaktioner realiseret.

Netværksanalysen tyder på, at et stigende antal deltagere, får beboerne til i stigende grad at søge sammen med dem, de allerede kender eller som tilhører samme etniske gruppe som dem selv. Til havedagen er det således 55 % af interaktionerne, som finder sted på tværs af etnicitet, mens det til pizzaarrangementet er 25 %. Det har således været centralt for de netværk, der er blevet skabt i haverne, at det har været forholdsvis små havegrupper, som har mødtes kontinuerligt i løbet af sæsonen.

BYHAVER HAR POTENTIALE TIL AT FORBEDRE NABOSKABET I UDSATTE BOLIGOMRÅDER

Ovenstående resultater peger på, at byhaverne i Vapnagaard har ydet et mindre, men dog vigtigt bidrag til det samlede naboskab blandt Vapnagaards 3500 beboere. Byhaver kan ikke stå alene, hvis det samlede naboskab skal forbedres, men skal suppleres med andre typer indsatser, der tiltrækker andre brugergrupper end de haveinteresserede. Andre naboskabsindsatser kan med fordel drage nytte af tre overordnede erfaringer fra byhavner i Vapnagaard:

- 1. Byg indsatserne på interesser, der går på tværs af de forskellige beboergrupper**
- 2. Etablér mindre grupper, der mødes på fast basis**
- 3. Hold løbende åbne arrangementer, der inddrager boligområdets øvrige beboere**

Læs bilagsrapporten for en uddybning af resultaterne fra netværksanalysen.

BYHAVERNE ETABLERES

Interessen for at dyrke jorden, se planter vokse op og høste afgrøderne forener mennesker på tværs af tidsaldre, generationer og kulturer. Men gælder det også helt konkret og her og nu, sådan at mennesker med vidt forskellig baggrund kan finde sammen om at dyrke en køkkenhave i deres boligområde?

I starten af 2016 bliver boligområdet Vapnagaard genstand for et eksperiment. Byhaveprojektet Bo & Gro inviterer beboerne til at anlægge to fælleshaver i boligområdet, hvor de i fællesskab kan dyrke grøntsager. En gruppe engagerede beboere tropper op og i fællesskab med Bo & Gros projektmedarbejdere går de i gang med at anlægge de to haver. Det ligger fra starten fast, at beboerne skal dyrke haverne i fællesskab og ikke have hver deres individuelle jordlod. Herudover er det op til beboerne selv at forme haverne, fordele opgaver og blive enige om stort og småt.

Beboerne opretter i hver have en havegruppe, der i løbet af 2016 afholder i alt 43 organiserede havedage. Her mødes havegrupperne, arbejder i haverne og lægger planer for, hvordan de konkrete opgaver og udfordringer i haverne skal løses. Til mange af havedagene holdes sammenskudsgilde, hvor beboerne bl.a. medbringer pastasalater, arabisk fladbrød, kåldolmere og madmuffins. Maden bliver et samtaleemne og giver en mulighed for at dele noget med hinanden og lære om hinandens kulinariske traditioner.

Sideløbende med havedagene mødes deltagerne på uformel basis for bl.a. at vande, luge eller drikke en kop kaffe blandt planterne. I alt 26 beboere kommer til at udgøre den faste kerne i havegrupperne i de to haver.

Havegrupperne arbejder løbende på at lokke resten af boligområdets beboere ned i haverne, som skal være et samlingspunkt for flere end de faste brugere. Det foregår bl.a. ved 7 pizzaarrangementer, hvor havegrupperne og projektmedarbejderne fra Bo&Gro bager pizza i haverne nyligt opmurede pizzaovne. Der deltager typisk mellem 20 og 50 personer i pizzaarrangementerne og i løbet af 2016 har i alt 266 beboere på et tidspunkt lagt vejen forbi mindst et af arrangementerne

HVAD KOSTER EN BYHAVE?

Prisen på at etablere en boligsocial byhave afhænger af målgruppen og typen af byhave. Hvis deltagerne er personer med stort overskud og erfaring med foreningsliv, frivilligt arbejde og fx bestyrelsesarbejde, kan byhaven ret hurtigt forankres i en forening. Hvis deltagergruppen er mere sammensat og uden denne form for erfaringer, kræver det en mere håndholdt indsats. Der er også forskel på, om haverne består af individuelle bede eller fælleshaver som i Vapnagaard. Sidstnævnte kræver flere medarbejderressourcer til at etablere et fællesskab med fælles regler og normer.

Det har kostet omkring 60.000 kr. at anlægge hver have og der er brugt ca. 20-25 medarbejdertimer pr. have om ugen. Disse timer har været fordelt på flere medarbejdere med forskellige kompetencer som f.eks. projektledelse, beboerkontakt, byggeri eller praktisk havearbejde.

BYHAVER & NABOSKAB

KAN BYHAVERNE STYRKE NABOSKABET I VAPNAGAARD?

Idéen med de to byhaver er bl.a. at styrke fællesskabet blandt Vapnagaards beboere. Der bor ca. 3500 personer i Vapnagaard, og 32 % er indvandrere eller efterkommere. Som i mange af de største almene boligområder, er der stærke netværk indenfor de etniske grupper i boligområdet og svagere netværk på tværs. Området er rigt på aktiviteter og foreninger, men beboerne samles typisk med andre beboere, der ligner dem selv i forhold til alder, køn, etnicitet og uddannelse (Sammen kan vi mere. Boligsocial helhedsplan Vapnagaard 2015-2017).

NABOSKABET I UDSATTE BOLIGOMRÅDER

Dette er ikke en problemstilling som Vapnagaard står alene med. En undersøgelse fra Center for Boligsocial Udvikling af naboskabet i udsatte boligområder viser bl.a. at blot 23 % af beboerne i de udsatte boligområder vurderede deres naboskab som positivt mod 75 % af de adspurgte på landsplan (Foldgast 2015). De udsatte boligområder har ofte en etnisk blandet beboersammensætning, hvor mennesker med mange forskellige kulturelle baggrunde lever tæt sammen. Netværk er ofte stærke blandt beboerne indenfor de etniske grupper, mens kontakten imellem grupperne er mere overfladisk og i nogle tilfælde næsten fraværende. Med den kendte

sociolog Robert Putnams begreber kan man sige, at der i udsatte boligområder ofte er en stærk afgrænsende social kapital, men at der er en svag brobyggende social kapital (Putnam, 2000).

BYHAVER SOM REDSKAB TIL AT STYRKE NABOSKABET

Vapnagaard er heller ikke det eneste boligområde, der benytter byhaver som et redskab til at styrke den sociale kapital. International forskning viser, at byhaver er et relativt velafprøvet redskab til at forbedre naboskabet i et boligområde (Aner et al., 2016).

HVAD ER BO&GRO?

Bo&Gro er et byhaveprojekt, der gennemfører aktiviteter med haver og mad som omdrejningspunkt i tre udsatte boligområder i Helsingør: Tibberupparken, Vapnagaard og Nøjsomhed. Bo&Gro igangsætter i Vapnagaard en række beboerdrevne haver: Fælleshaver (som er omdrejningspunktet for denne undersøgelse), en have med individuelle højbede og en børnehave-have i samarbejde med en lokal børnehave. Herudover gennemfører Bo&Gro en række haverelaterede arrangementer i boligområderne.

Bo&Gro-projektmedarbejderne har samlet erfaringer, værktøjer og idéer fra processen i en håndbog til brug for andre, der ønsker at kickstarte en fælleshave i deres boligområde (hent den her: www.havertilmaer.dk/download-haandbogen/). Samtidig arbejder projektet med at etablere et erfaringsudvekslingsnetværk for aktører indenfor social gardening bevægelsen i Danmark.

Bo&Gro er etableret som et samarbejde mellem det boligsociale områdesekretariat i Helsingør og den almennyttige forening "Haver til Måver", og projektet er støttet af Nordea-fonden med knap syv millioner kroner over tre år. Projektet løber fra 2015 til 2017.

Se mere på www.havertilmaer.dk

Kvantitative undersøgelser på tværs af amerikanske byområder viser da også, at boligområder med byhaver har signifikant større social kapital blandt beboerne. Problemet er,

at disse undersøgelser ikke kan afgøre, om det er byhaverne i boligområderne, der forbedrer naboskabet, eller det omvendt er det gode naboskab i boligområder, der får beboerne til at gå sammen om at etablere en byhave? Spørgsmålet er selvsagt afgørende, hvis man vil bruge byhaver som redskab til at skabe social kapital. Man har derfor i en række - ligeledes amerikanske - undersøgelser gennemført kvalitative interviews og spørgeskemaundersøgelser blandt deltagere og projektledere i byhaverne og ladet disse estimere effekterne i boligområdet. Undersøgelserne beretter samstemmende, at byhaverne er med til at styrke netværkene i boligområder også blandt beboere, der ikke deltager i byhaverne (Aner 2016). Det er dog kun et fåtal af de mange undersøgelser, der både måler før og efter byhaverne er etableret i boligområdet, og som derved reelt kan vise, at byhaverne har positiv virkning på naboskabet blandt deltagere (Draper 2010:488). Samtidig med denne usikkerhed om kausaliteten

mellem byhaver og naboskab, er langt de fleste undersøgelser gennemført i USA, hvor civilsamfundet, boligmarkedet og statens rolle i socialpolitikken på mange måder er forskellig fra Danmark.

Med undersøgelsen af byhaverne i Vapnagaard ville vi derfor gerne afprøve virkningen af byhaver i en dansk kontekst og på en måde, hvor vi med rimelig sikkerhed kunne tilskrive virkningen til byhaverne og samtidig ville kunne sætte virkningen i forhold til det samlede naboskab i boligområdet. Her opstod idéen om at afprøve social netværksanalyse til at vise virkningen af byhaverne i Vapnagaard. Ville man kunne vise udviklingen i det sociale netværk blandt deltagere i haverne og de mange besøgende fra boligområdet ved at spørge deltagere til deres relation til hver af de øvrige deltagere før og efter haverne var blevet etableret? Det måtte komme an på en prøve.

SOCIAL NETVÆRKSANALYSE SOM REDSKAB

Social netværksanalyse er en metode, som bruges til at analysere og illustrere mønstrene i store sociale netværk. Fremgangsmåden i denne sociale netværksanalyse er at spørge deltagerne om deres relation til hver enkelt af de øvrige delta-

gere i netværket. Vi har indsamlet disse data før og efter sæsonen for de faste brugere i haven og kan dermed illustrere udviklingen i relationerne over tid. Disse besvarelser giver os mulighed for at måle tætheden af det sociale netværk i haverne før og efter høvesæsonen. Her anvendes det matematiske mål graph density, som fortæller hvor mange forbindelser og hvor tætte, der er imellem personerne i netværket ud af de teoretiske mulige forbindelser (Scott, 2013).

I netværksanalysen i Vapnagaard er deltagerne desuden blevet bedt om at angive fire typer relationer til de øvrige deltagere:

1. Ingen relation: Jeg kender ikke vedkommende og vi hilser ikke på hinanden på gaden.

2. Hilse-relation: Jeg hilser på vedkommende på gaden, men vi stopper ikke op og snakker.

3. Stop-op-og-snak-relation: Vi stopper op og snakker, når vi mødes på gaden.

4. Venskabsrelation: Jeg betragter vedkommende som min ven.

Med denne vurdering af styrken af de nye relationer, har vi mulighed for at undersøge, om der blot er tale om overfladiske bekendtskaber eller relationer, som stikker lidt dybere og som dermed kan forventes styrke den enkelte beboers trivsel og naboskabet i boligområdet mere generelt.

Netværksanalysen bygger derudover på deltagerlister fra 43 organiserede havearrangementer og registreringer af interaktionerne mellem de tilstedeværende til syv organiserede havedage.

Netværksanalysen sætter tal på netværksdannelsen i haverne, men giver ikke i sig selv en forståelse af hvad, der er sket undervejs og hvordan samværet i haverne har været. Derfor har vi suppleret netværksanalysen med observationsstudier i de to haver i løbet af hele sæsonen. Det er i alt blevet til 17 observationsdage fordelt på de to haver. Desuden har vi nærlæst medarbejdernes logbøger som beskriver, hvad der er sket til hvert af sæsonens havearrangementer.

Læs mere om netværksanalysen i bilagsrapporten.

LÆS MERE ...

... om at etablere en byhave for at styrke naboskabet i et boligområde: Bo & Gro har udgivet en guide med gode råd og anbefalinger til, hvordan man etablerer en byhave for derigennem at styrke naboskabet (hent den her: www.havertilmaver.dk/download-haandbogen/)

... om andre aktiviteter, der kan styrke naboskabet i boligområde: Rapporten "Aktiviteter, der styrker naboskabet" fra CFBU beskriver virkningen af syv naboskabsfremmende indsatser samt de forhold, man skal arbejde med for at styrke naboskabet (find den på www.cfbu.dk).

... om forskningen i byhaver: Carrie Draper m.fl. gennemgår deres review resultaterne af den amerikanske forskning i byhaver (se Draper, Carrie & Freedman, Darcy: Review and Analysis of the Benefits, Purposes, and Motivations Associated with Community Gardening in the United States i Journal of Community Practice)

... om naboskabet i udsatte boligområder: CFBU's rapport af samme navn sætter tal på naboskabet i udsatte boligområder sammenlignet med andre danske byområder (find den på www.cfbu.dk)

... om social netværksanalyse: John Scott beskriver i sin bog "Social network analysis" mulighederne i social netværksanalyse (SAGE Publications).

Tekst: Nana Øland-Frederiksen, Søren Brink Larsen & Nikolaj Avlund

Layout: Nikolaj Avlund

Fotos: Stillfotos fra filmen "Byhaverne i Vapnagaard" produceret af Projektland for CFBU.

Alle rettigheder tilhører CFBU.

Udgivet: April 2017

 **CENTER FOR
BOLIGSOCIAL
UDVIKLING**

Sadelmagerporten 4
2650 Hvidovre
www.cfbu.dk